شینجیاڭ ۇيغۇر ئاۋتونومیالى رایوندىق ساناق مەكەمەسىدەگى قاتىستى جاۋاپتى جولداستار شینجیاڭدا مەملەكەت بوینىشا جان سانىن 7 ـ رەتكى جاپپاي تەكسەرۋ جونىدە تىلشىلەردىڭ سۇراۋلارىنا جاۋاپ بەردى

1 ـ سۇراۋ: مەملەكەت بوینىشا جان سانىن 7 ـ رەتكى جاپپاي تەكسەرۋدە شینجیاڭ جاپپاي تەكسەرۋ قىزمەتىن قالاي ورىنلىدى؟

جاۋاپ: «مەملەكەت بوینىشا جان سانىن جاپپاي تەكسەرۋ ھەرەكەتىنىڭ بەلگىلەمىسى بوینىشا، ەلىمىزدىڭ جان سانىن جاپپاي تەكسەرۋى ۋار 10 جىلدا ئىر رەت جۇرگىزىلىپ، سوڭغى سانى 0 بولاتىن جىل جاپپاي تەكسەرۋ جۇرگىزىلەتىن جىل ەسەپتەلەدى، جاپپاي تەكسەرۋ جۇرگىزىلەتىن جىلدىڭ 11 ـ ايىنىڭ 1 ـ كۈنى ساعات ئىنول ولشەمدى ۋاقىت ئىتۇينى بولىپ، 2020 ـ جىلى مەملەكەت بوینىشا جان سانىن 7 ـ رەتكى جاپپاي تەكسەرۋ جۇرگىزىلدى.

ئاۋتونومیالى رایوندىق پارتكوم مەن ۇكىمەت پارتىيا ورتالىق كومىتەتىنىڭ شەشىمدەرىن، ورنالاستىرۇلارىن مۇقىيات دايەكتەندىرىپ، تىياناقتاندىرىپ، مەملەكەت بوینىشا جان سانىن 7 ـ رەتكى جاپپاي تەكسەرۋ قىزمەتىنە ايرىقشا ئىمان بەرىپ، تالاي رەت تۇينەندەردە سىناق ەتۋ نەگىزىندە، مەملەكەت بوینىشا جان سانىن 7 ـ رەتكى جاپپاي تەكسەرۋ قىزمەتىن اتقارۋ ەگجەي ـ تەگجەيلى ەرەجەسىن بەلگىلەپ، جاپپاي تەكسەرۋ مازمۇنىنا، جاپپاي تەكسەرۋ ادىسىنە، سۇنداي ـ اق جاپپاي تەكسەرۋ بۇيىنداريىڭ قىزمەت تارتىبىنە، قىزمەت مىندەتىنە جانە قىزمەت تالابىنا ايقىن بەلگىلەمە جاسادى. بۇكىل رايون بوینىشا ايماق، اۋدان، اۋىل 3 دارەجە بوینىشا جالپى 1529 جاپپاي تەكسەرۋ قۇرىلىمىن قۇرىپ، 137 مىڭ جاپپاي تەكسەرۋ قىزمەتكەرىن تاڭداپ وسى جۇمىسقا ۇسىنىس ەتتى، ەلەكترونداى ساندى مالىمەتتى جىناۋ ئىتاسىلىن جالپى بەتتىك قولدانىپ، جاپپاي تەكسەرۋ قىزمەتىن مۇقىيات ورىنلىدى.

جان سانىن جاپپاي تەكسەرۋدى قاراپايىمداستىرىپ "ئوڭىر بوینىشا ادام ساناۋ" دەپ اتاۋعا بولادى. ئىبىرىنشى، بەلگىلى ولشەم بوینىشا، بۇكىل رايون بىرنەشە جاپپاي تەكسەرۋ شاعىن اۋماعىنا ئىبولىنىپ، جاپپاي تەكسەرۋ جۇرگىزىلەتىن شاعىن اۋماقتاردىڭ ئىوزارا ايقاسىپاۋىنا، قاباتتاسپاۋىنا شىنايى كەپىلدىك ەتىلىپ، شاعىن اۋماق ىشىندەگى ئىاربىر تۇرعىن ئۇي ەرەجە بوینىشا نوىمىرلەنىپ، جاپپاي تەكسەرۋ قىزمەتكەرلەرى ئىاربىر تۇرعىن ۇيگە ئىبىر ـ بىردەن كىرىپ تىركەۋگە الىپ، قاتىستى جاپپاي تەكسەرۋ ينفورماتسياسىن يەلەدى. ەكىنشى، جاپپاي تەكسەرۋ قىزمەتكەرلەرىن تاڭداپ جۇمىسقا ۇسىنىس ەتۋ، باۋلۋ جانە باسقارۋ كۇشەيتىلىپ، بارلىق جاپپاي تەكسەرۋ قىزمەتكەرلەرىنىڭ ەمتيحاننان ئوتىپ تولىمدى بولعاننان كەيىن بارىپ قىزمەتكە كىرىسۋىنە شنايى كەپىلدىك ەتىلدى. وتباسىلارىنا كىرىپ تىركەۋگە الۋدان بۇرىن، نوپوستى رەتتەۋ، وتباسىلارىنا كىرىپ جاي ـ جاپسارىدى يەلەۋ سياقتى قىزمەتتەر ورىنلىنىپ ارقىلى ئىاربىر جاپپاي تەكسەرۋ شاعىن اۋماعىنداعى ادام تۇرعان تۇرعىن ئۇي مەن ئىتۇرلى جاپپاي تەكسەرۋ وبيەكتىلەرىنىڭ ات سالىسۋى مەن قولداۋىنا يە بولدى.

2020 ـ جىلى 11 ـ ايدىڭ 1 ـ كۈنى ساعات نولدە مەملەكەت بوینىشا جان سانىن 7 ـ رەتكى جاپپاي تەكسەرۋ بوینىشا تىركەۋگە الۋ رەسمي باستالدى، بۇكىل رايوندىق 137 مىڭ جاپپاي تەكسەرۋ قىزمەتكەرى جاپپاي تەكسەرۋ جوباسىنىڭ تالابى بوینىشا، ەسىك، ئۇي، ادام بوینىشا بۇكىل رايوندىق بارلىق وتباسىلارى مەن جان سانىنا جالپى بەتتىك تەكسەرۋ جۇرگىزىپ، جاپپاي تەكسەرۋ بوینىشا وتباسىلارىنا كىرىپ تىركەۋگە الۋ مىندەتىن تابسىپەن ورىندادى. وسى رەتكى جاپپاي تەكسەرۋ ساندى مالىمەتى جارىيالانعاننان كەيىن، ئىبىز جاپپاي تەكسەرۋدىڭ ەگجەي ـ تەگجەيلى ماتەريالىن جىناقتاۋ جانە كادەگە جاراتىپ پايدالانۋ سياقتى كەيىنگى قىزمەتتەردى ۇزدىكسىز ورىندايمىز.

2 ـ سۇراۋ: ئىبىز وسى رەت جارىيالانعان شینجیاڭدا مەملەكەت بوینىشا جان سانىن 7 ـ رەتكى جاپپاي تەكسەرۋ ساندى مالىمەتىندە كەيىبىر جاڭا وزگەرىستەر مەن ەرەكشەلىكتەر جارىققا شىققاندىعىن بايقادىق، شىكەرىلەي تۇسىنىك جاساي كەتسەڭىز؟

جاۋاپ: 2010 ـ جىلدان 2020 ـ جىلعا دەيىن شینجیاڭنىڭ جان سانىنىڭ جالپى مولشەرى ۇزدىكسىز ارتىپ، جان سانىنىڭ ساپاسى ورنىقتى جوعارىلاپ، ئىبىلىم الۋ دەڭگەيى كۇرنەكتى جوعارىلاپ، جان سانىنىڭ جىلجۋ، شوعىرلانۋ اۋقىمى ئىتىپتى دە كۇرنەكتىلەنىپ، قالا ـ قالاشقىتانۋ دەڭگەيى ۇزدىكسىز جوعارىلادى. باستىسى، تومەندەگىدەي ەرەكشەلىكتەر بار:

ئىبىرىنشى، جان سانى مولشەرىنەن، سۇنداي ـ اق ارتۋ مولشەرىنەن قاراعاندا، مەملەكەت بوینىشا جان سانىن 7 ـ رەتكى جاپپاي تەكسەرۋ ناتيجەسىنە نەگىزدەلگەندە، 2020 ـ جىلى بۇكىل رايوندىق جان سانى 25852345 ادام بولىپ، 2010 ـ جىلداعى مەملەكەت بوینىشا جان سانىن 6 ـ رەتكى جاپپاي تەكسەرۋدەگى 21813334 ادامنان 4039011 ادام كوبەيىپ، جان سانىنىڭ ارتۋ جالپى مولشەرى بۇكىل ەلدەگى ولكە، رايون، قالالار بوینىشا 8 ـ ورىندى يەلەدى؛ بۇكىل رايوندىق جالپى جان سانى مەملەكەت بوینىشا جان سانىن 6 ـ رەتكى جاپپاي تەكسەرۋدەگى 25 ـ ورىننان مەملەكەت بوینىشا جان سانىن 7 ـ رەتكى جاپپاي تەكسەرۋدەگى 21 ـ ورىنعا كوتەرىلدى؛ بۇكىل رايوندىق جان سانى مولشەرى مەملەكەت بوینىشا جان سانىن 6 ـ رەتكى جاپپاي تەكسەرۋدەگىمەن سالىستىرعاندا، ارتۋ مولشەرى 18.52% بولىپ، ارتۋ قارقىنى بۇكىل ەل بوینىشا 4 ـ ورىندى يەلەپ، جىلدىق ورتاشا ارتۋ مولشەرى 1.71% بولىپ، جەكە ـ جەكە بۇكىل ەلدىڭ ورتاشا دەڭگەيىنەن 13.14 پايىز جانە 1.18 پايىز جوعارى بولدى. بۇل ساندى مالىمەتتەر رايونىمىزداعى جان سانىنىڭ 10 جىلدان بەرى ورنىقتى ارتۋ كۇيىن ساقتاعاندىعىن كورسەتەدى.

ەكىنشى، جان سانىنىڭ ساپاسىنان قاراعاندا، رايونىمىزداعى جان سانىنىڭ ئىبىلىم الۋ دەڭگەيى كورنەكتى جوعارىلاپ، جان سانىنىڭ ساپاسى ۇزدىكسىز ئىوستى. 15 جاستاعى جانە ودان جوعارى جاستاعى جان سانىنىڭ ورتاشا ئىبىلىم الۋ جىل شەگى 2010 ـ جىلداعى 9.27 جىلدان 2020 ـ جىلداعى 10.11 جىلعا جوعارىلاپ، 2020 ـ جىلداعى بۇكىل ەلدەگى 15 جاستاعى جانە ودان جوعارى جاستاعى جان سانىنىڭ 9.91 جىلدىق ورتاشا ئىبىلىم الۋ جىل شەگىنەن 0.2 جىل جوعارى بولدى. مەملەكەت بوینىشا جان سانىن 6 ـ رەتكى جاپپاي تەكسەرۋدەگىمەن سالىستىرعاندا، ئىار 100 مىڭ ادامنىڭ ىشىندە داشۋە ئىبىلىم دەڭگەيىنە يە بولعاندار 10635 ادامنان 16536 ادامعا كوبەيىپ، بۇكىل ەلدەگى ورتاشا دەڭگەيدەن 1069 ادام كوپ بولدى؛ ورتا مەكتەپ ئىبىلىم دەڭگەيىنە يە بولعاندار 11582 ادامنان 13208 ادامعا كوبەيدى.

ئۇشىنشى، جاس قۇرامنان قاراعاندا، 0 ـــ 14 جاس ارالىعىنداعى ئوسپىرىم بالالار جان سانى 5806156 ادام بولىپ، 22.46%تى يەلەدى، سالىستىرماسى بۇكىل ەلدەگى 17.95%تەن 4.51 پايىز جوعارى بولدى. مەملەكەت بوینىشا جان سانىن 6 ـ رەتكى جاپپاي تەكسەرۋدەگىمەن سالىستىرعاندا، 1275511 ادام كوبەيىپ، سالىستىرماسى 1.69 پايىز جوعارىلادى. 15 ـــ 59 جاس ارالىعىنداعى ەڭبەك جاسىنداعى جان سانى 17129180 ادام بولىپ، 66.26%تى يەلەدى، سالىستىرماسى بۇكىل ەلدەگى 63.35%تەن 2.91 پايىز جوعارى بولدى؛ 60 جاستاعى جانە ودان جوعارى جاستاعى قارتتار جان سانى 2917009 ادام بولىپ، 11.28%تى يەلەدى، سالىستىرماسى بۇكىل ەلدەگى 18.7%تەن 7.42 پايىز تومەن بولدى.

ئۇتىرتىنشى، جىنىس قۇرىلىمىنا قاراعاندا، ەرلەردىڭ جان سانى 13354380 ادام بولىپ، 51.66%تى يەلەدى؛ ايەلدەردىڭ جان سانى 12497965 ادام بولىپ، 48.34%تى يەلەدى. جالپى جان سانىنىڭ جىنىس سالىستىرماسى 106.85 بولىپ، بۇكىل ەلدەگىدەن 1.78 جوعارى بولدى.

بەسىنشى، جان سانىنىڭ قالا، اۋىل قۇرىلىمنان قاراعاندا، بۇكىل رايوندىق تۇرعىلىقتى جان سانىندا قالا ـ قالاشقىتا تۇراتىن جان سانى 14613622 ادام بولىپ، 56.53%تى يەلەدى؛ اۋىل ـ قىستاقتا تۇراتىن جان سانى 11238723 ادام بولىپ، 43.47%تى يەلەدى. مەملەكەت بوینشا جان سانىن 6 ـ رەتكى جاپپاي تەكسەرۋدەگىمەن سالىستىرعاندا، قالا ـ قالاشق جان سانى 5277870 ادام ارتتى، اۋىل ـ قىستاق جان سانى 1241340 ادام ازايدى، قالا ـ قالاشق جان سانىنىڭ سالىستىرماسى 13.73 پايىز جوعارىلادى. جوعارىداعى ساندى مالىمەتتەر شینجیاڭنىڭ ادامدى وزەك ەتكەن قالا ـ قالاشقىتانۋدى جەبەۋ، ساپانى جوعارىلاتۋدى جەتەكشى ەتكەن جاڭاشا قالا ـ قالاشقىتانۋ ستراتەگياسىن جەدەل اتقارىپ، اۋىل شارۋاشىلىعىنان ويسقان جان سانىنىڭ قالا تۇرعىنى بولۋىنىڭ كورنەكتى ونىمدىلىككە قول جەتكىزگەندىگىن كورسەتەدى.

3 ـ سۇراۋ: نەلىكتەن وسى رەتكى جاپپاي تەكسەرۋدە جاريالانعان شینجیاڭنىڭ جان سانى بۇرىنعى قاتىستى زەرتتەۋ قۇرىلىمدارى جاريالاعان 2010 ـــ 2018 ـ جىلعا دەيىنگى شینجیاڭنىڭ جان سانىمەن، اسىرەسە، ۇيغۇر ۇلتىنىڭ جان سانىمەن بەلگىلى پارىق ساقتاپ وتىر؟

جاۋاپ: جاپپاي تەكسەرۋ ساندى مالىمەتى مەن جاپپاي تەكسەرۋ ەمەس جىلداردا جاريالانعان ساندى مالىمەتتىڭ بەينەلەگەن اۋقىمىندا بىركەلكسىزدىك بولۋ جاعدايى جونىندە 5 ـ ايدىڭ 12 ـ كۇنى مەملەكەتتىك ساناق مەكەمەسىنىڭ اقپارات كەڭسەسى وسى تەكتەس ماسەلەگە تۇسىنىك جاسادى. حالقارالىق داعدىلى جانە جايشىلىقتاعى ئادىس بوینشا، ەڭ جاڭا جان سانىن جاپپاي تەكسەرۋ ساندى مالىمەتىن العاننان كەيىن، ادەتتە 2 رەتكى جان سانىن جاپپاي تەكسەرۋ اراسىنداعى جىلدارىدىڭ قاتىستى ساندى مالىمەتىنە وزگەرىس ەنگىزىلەدى. جاقىندا مەملەكەتتىك ساناق مەكەمەسى «جۇڭگو ساناعىنىڭ قىسقاشا مازمۇنى ـــ 2021دە» ئارقايسى ولكە، اۋتونومیالى رايون، توتە قاراستى قالالاردىڭ جان سانىنا تاريحتاعى تۇزەتۋ ەنگىزىلگەن ساندى مالىمەتتى جاريالادى، ئارقايسى ولكەلەردىڭ تۇزەتۋ ەنگىزىلگەن ساندى مالىمەتى مەن بۇرىنعى جىلداردا جاريالانعان ساندى مالىمەتىن ساليستىرعاندا بارلىعىندا وزگەرىس بولعاندىعىن، كەيبىر وڭىرلەردىڭ جان سانىنىڭ ارتقاندىعىن بايقاۋعا بولادى، مەسالى، تۇزەتۋ ەنگىزىلگەننەن كەيىنگى گۋاڭدۇڭ ولكەسىنىڭ 2018 ـ جىلعى جان سانى 123 ميللیون 480 مىڭ ادام بولعان، بۇل گۋاڭدۇڭ ولكەسىنىڭ اسلىگى جاريالانعان 2018 ـ جىلعى جان سانى 113 ميللیون 460 مىڭ ادامنان 10 ميللیون 20 مىڭ ادام كوپ بولعان؛ كەيبىر وڭىرلەردىڭ جان سانى ازايعان، مەسالى، تۇزەتۋ ەنگىزىلگەننەن كەيىنگى شىعىس سولتۇستىك ئوڭىردىڭ 2018 ـ جىلعى جان سانى 101 ميللیون 20 مىڭ ادام، بۇل اسلىگى جاريالانعان 2018 ـ جىلعى جان سانى 108 ميللیون 360 مىڭ ادامنان 7 ميللیون 340 مىڭ ادام ازايعان.

شینجیاڭنىڭ وسىنىڭ الدىندا جاريالانعان 2018 ـ جىلعى ۇيغۇر ۇلتى جان سانى ساندى مالىمەتى قاتىستى زەرتتەۋ قۇرىلىمدارىدىڭ قاتىستى ماتەريالدار مەن ۇلگىلىپ تەكسەرۋ ساندى مالىمەتىن جىناقتاپ، مەجەلەپ ەسەپتەۋ ارقىلى شعارىلعان، ساندى مالىمەتتە پارىق بار، وعان دا جاپپاي تەكسەرۋ ساندى مالىمەتىنە نەگىزدەلىپ تۇزەتۋ ەنگىزۋ قاجەت. مەملەكەتتىك ساناق مەكەمەسى تۇزەتۋ ەنگىزگەننەن كەيىنگى 2011 ـــ 2019 ـ جىلعا دەيىنگى شینجیاڭنىڭ جالپى جان سانى جەكە ـ جەكە مەناداي: 22 ميللیون 250 مىڭ ادام، 22 ميللیون 530 مىڭ ادام، 22 ميللیون 850 مىڭ ادام، 23 ميللیون 250 مىڭ ادام، 23 ميللیون 850 مىڭ ادام، 24 ميللیون 280 مىڭ ادام، 24 ميللیون 800 مىڭ ادام، 25 ميللیون 200 مىڭ ادام، 25 ميللیون 590 مىڭ ادام، مۇنىڭ ىشىندە ۇيغۇر ۇلتىنىڭ جان سانى جەكە ـ جەكە 10 ميللیون 200 مىڭ ادام، 10 ميللیون 340 مىڭ ادام، 10 ميللیون 520 مىڭ ادام، 10 ميللیون 790 مىڭ ادام، 10 ميللیون 990 مىڭ ادام، 11 ميللیون 220 مىڭ ادام، 11 ميللیون 410 مىڭ ادام، 11 ميللیون 500 مىڭ ادام، 11 ميللیون 560 مىڭ ادام. شینجیاڭنىڭ جالپى جان سانى مەن ۇيغۇر ۇلتىنىڭ جان سانى تۇڭعىلدەي ورنىقتى ارتۋ كۇيىن ساقتاعان.

4 ـ سۇراۋ: وسى رەتكى جاپپاي تەكسەرۋ ساندى مالىمەتىندە كورسەتىلۋىنشە، شینجیاڭداعى حانزۋ ۇلتى مەن از ۇلتتار تۇڭعىلدەي جان سانى جاعىندا ئىبىرشاما جوعارى ارتۋ مولشەرىن ساقتاعان، وسى ئىبىر جايتكە قالاي قارايسىز؟

جاۋاپ: وسى رەتكى جاپپاي تەكسەرۋ ساندى مالىمەتىنەن قاراعاندا، شینجیاڭنىڭ تۇرعىلىقتى جان سانىندا حانزۋ ۇلتىنىڭ جان سانى 10 ميللیون 920 مىڭ ادام بولىپ، 42.24%تى يەلەدى؛ از ۇلتتار جان سانى 14 ميللیون 932 مىڭ ادام بولىپ، 57.76 %تى يەلەدى. 2010 ـ جىلعى مەملەكەت بوینشا جان سانىن 6 ـ رەتكى جاپپاي تەكسەرۋمەن سالىستىرعاندا، حانزۋ ۇلتىنىڭ تۇرعىلىقتى جان سانى 2 ميللیون 174 مىڭ ادام كوبەيىپ، 24.86% ارتتى؛ از ۇلتتاردىڭ تۇرعىلىقتى جان سانى ئىبىر ميللیون 865 مىڭ ادام كوبەيىپ، 14.27% ارتتى.

(جالعاسى 8 ـ بەتتە)

شینجیاڭ ۇيغۇر ئاۋتونومیالى رایوننىڭ مەملەكەت بوینىشا جان سانىن 7 ـ رەتكى جاپپاي تەكسەرۋ مازمۇنداماسى (5 ـ ئىومىرلى)

ـــ قالا، اۋىل جان سانى جانە جىلجىمالى جان سانى جاعدايى [1]

شینجیاڭ ۇيغۇر ئاۋتونومیالى رایوندىق ساناق مەكەمەسى

شینجیاڭ ۇيغۇر ئاۋتونومیالى رایوندىق مەملەكەت بوینىشا جان سانىن 7 ـ رەتكى جاپپاي تەكسەرۋ باسشىلىق گرۋپپاسى كەڭسەسى

2021 ـ جىلى 6 ـ ايدىڭ 14 ـ كۈنى

مەملەكەت بوینىشا جان سانىن 7 ـ رەتكى جاپپاي تەكسەرۋ ناتيجەسىنە ساي، قازىر 2020 ـ جىلى 11 ـ ايدىڭ 1 ـ كۈنى ساعات نولدەگى رایونىمىزداعى 14 ايماق، وبلىس، قالانىڭ جانە ئاۋتونومیالى رایونعا توتە قاراستى اۋدان دارەجەلى قالالاردىڭ جان سانىنىڭ قالا مەن اۋىلعا ورنالاسۋ جانە جىلجۋ جاعدايىن تومەندەگىدەي جاريالايمىز:

ئىبىرىنشى، قالا، اۋىل [2] جان سانى

بۇكىل رایوننىڭ جان سانى [3] ىشىندە قالا ـ قالاشقىتا تۇراتىن جان سانى 14613622 ادام، 56.53%تى يەلەدى؛ اۋىل ـ قىستاقتاردا تۇراتىن جان سانى 11238723 ادام، 43.47%تى يەلەدى. 2010 ـ جىلعى مەملەكەت بوینشا جان سانىن 6 ـ رەتكى جاپپاي تەكسەرۋمەن سالىستىرعاندا، قالا ـ قالاشق جان سانى 5277870 ادام كوبەيدى، اۋىل ـ قىستاق جان سانى 1241340 ادام ازايدى، قالا ـ قالاشق جان سانىنىڭ سالىستىرماسى 13.73 پايىز كوبەيدى.

ەكىنشى، جىلجىمالى جان سانى

بۇكىل رایوننىڭ جىلجىمالى جان سانى 8051404 ادام، مۇنىڭ ىشىندە ولكە اتتاپ كەلىپ قوسىلعان جان سانى 3390712 ادام، ولكە ىشىندەگى جىلجىمالى جان سانى 4660692 ادام. 2010 ـ جىلعى مەملەكەت بوینشا جان سانىن 6 ـ رەتكى جاپپاي تەكسەرۋمەن سالىستىرعاندا، جىلجىمالى جان سانى 4061118 ادام كوبەيىپ، 101.78% ارتتى.

تۇسىنىك:

[1] بۇل مازمۇنداماداعى ساندى مالىمەتتەر تۇڭعىلدەي العاشقى قادامدا جىناقتالعان ساندى مالىمەتتەر؛ بۇل مازمۇنداماداعى ئىبىر ئىبولىم كورسەتكىشتەردىڭ جىينىتىق سانى مەن تۇرلەر سانىندا ايىرماشىلىق بار، بۇعان، باستىسى، سانداردى دوڭگەلەكتەۋ سەبەپشى بولدى، بارلىعىنا مەحانيكالىق رەتتەۋلەر جاسالعان جوق.

[2] قالا ـ قالاشقىتار، اۋىل ـ قىستاقتار مەملەكەتتىك ساناق مەكەمەسىنىڭ «ساناقتا قالا، اۋىلعا ئىبولۋ بەلگىلەمەسى» بوینشا ئىبولىندى.

[3] بۇكىل رایوننىڭ جان سانى 14 ايماق، وبلىس، قالاداعى جانە ئاۋتونومیالى رایونعا توتە قاراستى اۋدان دارەجەلى قالالاردىڭ تۇرعىلىقتى جان سانىن مەڭزەيدى، 14 ايماق، وبلىس، قالادا جانە ئاۋتونومیالى رایونعا توتە قاراستى اۋدان دارەجەلى قالالاردا تۇراتىن شياڭگاڭدىق، اۋمىندىق، تايۋاندىق تۇرعىندار جانە شەتەلدىكتەر قامتىلمايدى.